

REDAKTORDAN

(Əvvəli ötən saylarımızda)

On dördüncü: Çox vaxt teatrlara "elə yaxşı rejissor və teatrın aparıcı aktyoru"- deyib, rəhbər təyin edirlər. Yəni belə adamları baş rejissor və direktor qoyurlar. Bir müddət keçəndən sonra məlum olur ki, bu

si üçün lazım olan kimi istifadə edirlər və beləliklə də yaxşı rəhbər olur.

On beşinci: Kadr siyasəti əlbəttə, hər bir ölkənin taleyini və müqəddəratını həll edər. Sovetlərin vaxtında çox maraqlı və həmin diqqətini çəkən bir şüar vardı: "Hər şeyi kadrlar həll edir". Özüliyündə maraqlı və

sine gəlişlə bu sahələrdə vəziyyət köklüdəndə dəyişdi. O, ilk öncə kadr siyasətində böyük islahatlar apardı. Cavan kadrlarımızı, gənclərimizi yaxşı təhsil almaq və yaxşı kadr kimi yetişmək üçün keçmiş Sovetlər Birliyinin ən üzde olan ali məktəblərinə təhsil almağa göndərdi. Və cəmi iki-üç ilin içində təkə nəft, pambıq və üzüm sahələrində yox, bütövlükdə respublikanın bütün sahələrində və

xəsisilər bu məhsulları yüksək qiymətləndirir. Bəs indi həmin institut nə işlər görür?! Demək olar ki, heç bir iş görmür. Görürsünüzü? Yaxşı kadr çıxarıb, yerinə bu sahədə təcrübəsi olmayanı götürüb qoyanda hansı uğurlardan danışmaq olar?..

Mən çox sevinirəm ki, ulu öndər Heydər Əliyevin kadriyəm. Cəmi 27 yaşım olanda Sumqayıta yaratdığım "Ümid" adlı Teatr-Studiyanın və onun nəzdində yaratdığım Sumqayıt Gənclərinin Xalq Teatrına rəhbərlik etməyə başlamışam. Elə təkə həmin Teatr-Studiya üç yüz nəfərə yaxın sumqayıtlı məktəblilər, gənclər, həvəskar insanlar burada işləyən müəllimlərdən aktyor, səhnə danışıq, musiqi, rəqs, ədəbiyyat, tarix, jurnalistika, rəssamlıq sənətlərinin sirlərini öyrənirdilər. İndi onların çoxu elə məhz bu sahələrdə işləyirlər. Həmin vaxtı cavan bir oğlanı belə böyük cavabdehli işə rəhbərlik etməsi və sonra Moskva rejissorluq təhsili almaq üçün göndərilməsi çox yaxşı iş idi. Moskvada təhsil alıb qayıdandan sonra da mən, bacardığım kimi həmin rəhbərlik işini davam etdirmişəm. Azərbaycanın ayrı-ayrı dövlət teatrlarına rəhbərlik etmişəm. Mənim kimi minlərlə cavanlar ümummilli lider Heydər Əliyevin sayəsində rəhbər kadr kimi yetişmişik. Məgər bu gün respublikamızda Heydər Əliyevin kadr siyasətini lazım olan kimi davam etdirmək olmazmı? Əlbəttə, olar. Sadəcə bu sahəyə çox ciddi fikir vermək lazımdır.

Teatrimizi və kinomuzu dirçəltməyin yolları haqqında təkliflərim

(Şəxsi düşüncələrim)

adamlar baş rejissorluğa və direktorluğa layiq deyil. Bəs bunun səbədi nədir? Niyə belə oldu? Bəli, bu adamlar yaxşı rejissor və aktyordurlar. Amma bu adamlarda baş rejissor və direktora layiq cəhətlər, keyfiyyətlər yoxdur. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetində də lap yarıncıdan teatr təşkilatçısı adlı neinki fakültə, heç şöbə də olmayıb. Beləliklə, teatr təşkilatçısı yetişdirmək çox çətin işdir. Çünki bu adamlarda hökmən aşağıdakı cəhətlər daxil olmalıdır. İlk öncə bu adamlar kindən, küdürətdən uzaq olmalıdırlar. Kollektivlə iş prosesində hegemonluğa yol verməməlidirlər. İkinci- onlar başa düşməlidirlər ki, teatrın işçiləri məhz rejissora, aktyora və aktrisyaya görə emək haqqı alırlar. Əgər onlar yoxdursa, deməli, teatr da yoxdur. Baş rejissor və direktor rejissorlara və aktyorlara, aktrisalara lazım olan şərait yaratmalı və eləndən gələn köməklikləri etməlidirlər ki, onlar yüksək səviyyəli tamaşalar hazırlaya bilsinlər. Teatrın direktoru aktyor və rejissor sənətini hökmən bilməlidir. Dünya teatrından mükəmməl xəbəri olmalıdır. Yəni bu sənətdən onun xəbəri olmalıdır ki, yeri gələndə, tamaşa hazırlanan prosesdə özünün orijinal fikirlərini deyə bilsin. Baş rejissor və direktor repertuar siyasətini çox yüksək bilməlidir. Və yeri gələndə hansı tamaşaları repertuara daxil etmək məsələsində teatrın quruluşçu rejissorları və bedii şura üzvlərilə hökmən hesablaşmalıdır. Onların ağıllı məsləhətlərinə qulaq asmalıdır. Baş rejissor və direktor hökmən yüksək təşkilatçı insanlar olmalıdırlar ki, teatrı saxlamaq və dolandırmaq üçün həmin təşkilatçılığında lazım olan kimi istifadə edəyə bilsinlər. Baş rejissor və direktor kollektivin qayğısına qalmalı və onun inkişafına hər sahədə- fəxri adların verilməsinə, emək haqlarının artırılmasına, sosial qayğılarının həllinə və sairə işlərə köməklik etməlidir. Teatr rəhbəri teatrdə olan hər bir insanla yaxın dost olmalı və onların bütün problemlərilə, hətta ailə problemlərilə də maraqlanmalıdır. Əgər belə olsa həmin rəhbərə teatr işçiləri tərəfindən böyük sevgi olar. Teatr rəhbəri amirənlikdən, hegemonluqdan, mənəm-mənəmlikdən uzaq olmalı və kollektivin işçilərini aşağılamamalıdır. Teatr rəhbərinin kabinetinin qarşısında heç vaxt qəbul günləri ləvhəsi olmamalıdır. Onun yanına gələn işçini elə həmin deqiqə qəbul edib, səbrlə onun problemlə maraqlanıb, həll etməlidir. Teatr rəhbərinə çox böyük səbr və obyektivlik olmalıdır. Yeri gələndə səbrindən və obyektivliyindən lazım olan kimi istifadə etməlidir. Teatr rəhbəri heç vaxt konfliktlərə getməməli, teatrdə konfliktlər yaratmamalıdır. Konfliktlər olan teatrdə heç vaxt yaxşı yaradıcı mühit olmur. Və rəhbərin yaratdığı hegemonluq və kinofliktlər sonradan çox zaman onun özünün teatrdən getməsinə səbəb verir. Teatr rəhbəri teatrın təbliğatı ilə yüksək səviyyədə məşğul olmalıdır. Rejissorların, aktyorların, aktrisalaların yaxşı tanınmasına, məşhurlaşmasına, tamaşaçı rəğbətini qazanmasına, sevilməsinə eləndən gələn köməklikləri etməlidir. Bununla bağlı televizorlarla, mətbuatla sıx iş birliyi qurulmalıdır. Beləliklə, teatrın baş rejissor və direktoru yüksək şəxsiyyətli insan olmalıdır. Əgər onlar bölgələrdə işləyirlərsə, həmin bölgə rəhbərlərinin də onlara böyük hörməti olmalıdır. Onları bir şəxsiyyət kimi tanımalıdırlar və lazım olan kimi qəbul etməlidirlər. Teatra yüksək səviyyədə rəhbərlik etməyi bacaran şəxsiyyət, yeri gələndə yüksək vəzifələrə rəhbərlik edə bilər. Çünki yaxşı teatr rəhbəri insan psixologiyasını mükəmməl öyrənir və bu psixologiyadan öz işinin yaxşı getmə-

düzgün deyilən bir şüar idi. Amma gəlin gərək Sovetlərin vaxtında həmişə buna əməl olunurdu? Əlbəttə ki, yox. Sovet rəhbərlərinin okseriyotı, büro üzvlərinin çoxu yerində olmayan, həmin vəzifələrə təsadüfən gəlib düşən kadrlar idi. Vladimir Leninin, İosif Stalinin vaxtında elə yarıncı rəhbərlər olub ki, onlar nökr kimi Sovetlər quruluşuna xidmət et-

məklə, milyonlarla insanların həyatına qəsd edirlər. Sovetlər quruluşunu qırmızı terror kimi dünyada tanıdırlar... Məgər Lenin və Stalin özləri faşist xislətli olmayıblarmı?.. Onlar tək-sə özləri neçə milyon insanın ölümünə səbəb veriblər... İnsanlarda Sovetlər quruluşuna böyük nifrət yaradıblar...

Elə götürək Mixail Qarbaçovu. O, yerində olmayıb və ən dəhşətli, yarıncı məz bu kadr idi. Məhz yerində olmadığına görə də Sovetlər Birliyi dağıldı. İllər keçəndən sonra məlum oldu ki, o, kapitalist dünyası üçün işləyən və onların əli ilə bu vəzifəyə gətirilmiş bir adam olub. Əsliində iş özü çox zəif və başqalarının diqqətilə işləyən birisi kimi yadda qalıb.

Qan, hegemonluq üstündə qurulan bu quruluş, imperiya gec-tez dağılmalıydı. Amma bu qəder insanın qanı, faciəsi bahasına olmamalıydı.

Bəli. Gəlin onu da danmayaq ki, bu gün Azərbaycanda da kadr siyasəti sarıdan problemlərimiz həddindən artıq çoxdur. Mənə elə gəlir ki, bu gün rəhbər kadrlarımızın 50-60 faizi yerində olmayan adamlardır. Və bu adamların çoxu başqasının diktilə işləyirlər və özlərinin sərbəst düşüncəsi, sərbəst iş görmək qabiliyyəti yoxdur. Adı bir misal çəkmək istəyirəm. Sovetlərin vaxtında Anatoli Efremov adlı çox istedadlı, maraqlı bir rejissor vardı. Amma o, baş rejissor kimi çox zəif idi. Üç teatrın baş rejissoru olmuşdu və heç birində lazım olan kimi işləyə bilməmişdi. Eləcə də mənimi müəllimim, çox istedadlı rejissor, gözəl pedaqoq Mehdi Məmmədov, Adil İsgəndərovdan sonra cəmi iki il Milli Akademik Dram Teatrına rəhbərlik elədi və sonra məcbur oldu ki, baş rejissorluqdan çıxıb, yalnız institutda müəllim işləsin və özünün doktorluq elmi işini yazsın. Eləcə də çox istedadlı və maraqlı rejissor və pedaqoq olan Nəsir Sadiqzadə də baş rejissor kimi özünü doğrulda bilmədi. Amma müəllim kimi çox yaxşı aktyor və rejissor kadrları yetişdirdi. Bəli. Həqiqətən də yaxşı kadr hər şeyi həll edir.

Gəlin yadımaza salaq ulu öndər Heydər Əliyevə qədər Azərbaycana İmam Mustafayev, Vəli Axundov kimi çox savadlı, ağıllı və yüksək vətənpərvər alimlər rəhbərlik etmişdilər. Amma hər ikisinin rəhbərlik işində bir boşluq vardı. Hətta Sovetlər Birliyinin rəhbərləri respublikamızda pambıq, neft, üzüm sahələrində çox böyük problemlər olduğuna görə bu üç sahəni bızdan bütövlüklə götürüb, pambığı Orta Asiya ölkələrinə, üzümü Gürcüstana və Maldovaya və nefti isə Rusiyaya vermək istəyirdilər. Heydər Əliyevin 1969-cu ildə Azərbaycan Respublikasının birinci katibi vəzifə-

osason də kənd təsərrüfatında çox böyük dönüş yaratdı. Azərbaycanda sonayə yüksək səviyyədə dirçəldi. Çoxlu zavodlar, fabriklər tikildi. On beş respublikanın içində kənd təsərrüfatı və sənayedə ən axırıncı yerlərdən birində olan Azərbaycan üç-dörd ilin içində yüksək yerlərə qalxdı və az bir vaxtda keçici qırmızı bayraqlar alan respublikalardan birinə çevrildi. Bu, noyın sahəsində oldu? Əlbəttə, dahi rəhbər Heydər Əliyevin uzaqqöhrən siyasəti, yüksək

savadı və təşkilatçılığı sayəsində. Və onun öz ətrafına topladığı yaxşı kadrların sayəsində. Ulu Öndərdə həqiqətən də çox yaxşı kadr seçmək bacarığı vardı. Bu işdə heç bir tanışlıq, yerlibazlıq, qohumbazlıq keçmirdi. O, rayonlara rəhbər təyin elədiyi kadrı da özü seçirdi. Diqqətlə onları dinləyir, savadına, ağılına, bacarığına bələd olandan sonra həmin rayonlara, müəssisələrə rəhbər göndərirdi. Və həmin adamların da işinə nəzarət edir, onların ağıllı təkliflərini də qəbul edirdi.

Elə gəlin Heydər Əliyevin birinci hakimiyyəti dövründə təkə kənd təsərrüfatında əldə edilən nailiyyətlərə fikir verək. Bir milyon tondan çox pambıq yığılırdı. Bir milyon 88 min ton tərəvəz olurdu. İki milyon tondan çox üzüm yığılırdı. 65 min ton tütün təhvil verilir. 30 min ton çay, 630 min ton meyvə, 6 min 500 min ton barama və sairə təhvil verilir. Təkə Şamaxı rayonu Maldova respublikası, Cəlilabad isə Ermənistandan çox üzüm yığırdı. Deməli, dahi rəhbər bildirdi ki, Azərbaycan kənd təsərrüfatı ölkəsidir və xalqın rifahı, güzəranı da kənd təsərrüfatı ilə bağlıdır.

Bəs indiki rəhbər kadrlar nə düşünür? Bu yuxarıda yazdığım göstəricilərin heç olmasa 20-30 faizi qədər məhsullar olurmuy? Axı biz hara fırlatsaq, Azərbaycan kənd təsərrüfatı ölkəsidir. Amma bu sahədə yaxşı kadrlarımız işə demək olar ki, yoxdur. Elə bil ki, heç yetişməyib. Bununla da kəndlərimiz boşalır. Cavanların çoxu şəhərlərə və xarici ölkələrə işləməyə gedirlər. Torpaqlarımız boş qalır.

Keçmiş Kənd Təsərrüfatı nazirləri isə əsas kadrların çoxunu işdən uzaqlaşdırdı və onların yerinə də yalnız iş bacarmayanları götürüb qoydu. Bununla bağlı adı bir misal deyim. Bakının Mehdiabad qəsəbəsində Ümumçümlük və Şərabçılıq İnstitutu var. Bu institutun direktoru, çox bacarıqlı rəhbər, texnika elmləri doktoru Təyriyel Pənahov adlı böyük bir ziyalı işləyirdi. Onu çıxarıb, yerinə bu sahədə heç xəbəri olmayan birisini götürüb qoyublar. Onu da vurğulayım ki, Azərbaycana üzmüçüklük və şərabçılıqla bağlı çox böyük valyutalar gətirmək olar. Həmin işləri də Təyriyel müəllim yüksək səviyyədə görürdü və böyük işlərə başlamışdı. Mən onların gördüyü böyük, uğurlu işlər haqqında evvəllər mətbuatda yazmışdım. Hətta onlar institutun özündə ayrı-ayrı meyvələrdən apar, çaxır istehsal edirdilər. İnstitutda gələn xarici müte-

Adı bir misal deyim. Bu gün test üsulu ilə ümumtəhsil məktəblərinə direktor seçirlər. Hətta onların çoxunun rəhbərlik sahəsində heç bir sənəti olmur. Belə ki, onların çoxu direktor müavini, hətta sinif rəhbəri belə işləməyiblər. Bu adamlar böyük bir məktəbə necə rəhbərlik edə bilərlər? Axı direktor işləmək üçün təkə savad yox, təşkilatçılıq da çox böyük rol oynamır. Azərbaycanda böyük savadı olmayan və amma böyük təşkilatçı insanlar olub. Elə götürək Hacı Zeynalabdin Tağıyevi. Məgər onun böyük savadı varmı?.. Amma o, bu gün xalqımızın ən böyük savadlı, ziyalı, təşkilatçı inşası sayılır. Çünki minlərlə insanların təhsil almasına çox böyük köməklik edib.

Eləcə də məktəblərə test üsuldən çox az belə toplamaq müəllimi kimlərinse tanışlığı ilə işləməyə göndərilir. Mən adam tanıyıram ki, ingilis dilindən dərslər deyir, hətta bu sahədə diplom da var, amma özü ingilis dilini mükəmməl öyrənmək və şagirdlərə öyrətmək üçün ingilis dili kursuna gedir.

Bu gün çox istərdim ki, Heydər Əliyevin kadr siyasəti Azərbaycanda yüksək səviyyədə təbii olsun. Buna görə də ilk öncə yerlibazlıq, qohumbazlıq, tayfabazlıq tam kənara qoyulmalıdır. Adamlar hansı bölgədə asılı olmayaraq, yalnız savadına, bacarığına, təşkilatçılığına görə vəzifəyə gətirilməlidirlər. Biz yalnız bu yolla məmleketimizdə kadr siyasətini düzgün həll edə bilərik. Çünki yaxşı, savadlı, təşkilatçı kadr həm məmleket və həm də ölkə başçısı üçün baş ucağı deməkdir.

Rəhbər olmaq üçün insanda bu keyfiyyətlər çox vacibdir. İlk öncə rəhbərlik elədiyi kollektiv öz övladları, yaxınları qədər sevməlidir. İkinci işçilər arasında ayrı-seçkilik qoymamalıdır. Heç kime qarşı kin-küdurət saxlamamalıdır. Heç vaxt heç bir işçiyə ələn vədlər verməməlidir. Bütün işçilərdə gördüyü iş böyük maraqla yaratmalıdır. Müdrik rəhbər adamları müxtəlif yollarla (torif, şəxsi maraqla, hədiyyələr, ağır anlarında göstərilən qayğı və sairə) özünə cəlb etməyi bacarmalıdır. Rəhbər həmişə nikbin əhval-ruhiyyədə olmalı, bunu ətrafındakılara da təlqin etməlidir. Rəhbər üçün ən vacib şərtlərdən biri də onun paklığıdır. Əgər onun əli çirkəbə bulasbısa, var-dövlət yığmaq hərisliyinə tutulubsa heç vaxt ne işçilərinin, ne də xalqın gözündə yüksələ bilməz. Bax, rəhbər bu cəhətləri özündə təlqin edəyə bilsə onda onunla işləmək daha asan və maraqlı olar. Ulu öndər Heydər Əliyevin belə bir kəlamı var: "Rəhbər mənəviyyət üçün yaşamaqdadır. Rəhbərlik etməyin üçün işə ilk öncə gərək onda mənəvi haqq olsun". Bax, ona görə də gərək insan rəhbərlik üçün yetişsin və onda daxilən belə bir fitri istedad və mənəvi haqq olsun.

(Ardı var)

Ağalar İDRİSOĞLU, Əməkdar İncəsənət xadimi

